

OBSAH

<i>Předmluva</i>	1—22
------------------------	------

Vliv časových politických změn na pojetí starších dějin našeho národa. Úvahy o tom po převratu r. 1918. Veliké zjevy našich dějin nesluší posuzovat podle proměnlivých zájmů a potřeb politických.

ČÁST I. BÍLÁ HORA V NAŠEM NÁRODNÍM ŽIVOTĚ.

<i>Úvod</i>	23—37
-------------------	-------

Názory našich historiků na obecný význam Bílé hory pro náš národ (Balbín, Tomek, Gindely, Rezek, Denis, Kalousek, Goll, Pekař, Krofta).

1. <i>Změny ústavněprávní</i>	37—121
-------------------------------------	--------

Předbělohorské stavovské zřízení státní, jeho přednosti a nedostatky 37—48. — Obecné ideové základy zřízení stavovského (Marsilius z Padovy, Luther, Jakub Andreš, Kalvín, Beza. Monarchomachové. Duplessis Mornay, Budovec a Žerotín) 48—62. — Absolutistické snahy vládařské a jejich theoretické odůvodňování (Comines, Machiavelli) 63—65. — Změny našeho státního zřízení v duchu absolutistickém za prvních Habsburků (zřizování nových úřadů čistě královských, zvětšený vliv panovnické moci na církve a na města) 65—70. — Theoretický hlasatel absolutismu Bodin 70—2. — Okleštění stavovských práv a zvětšení moci královské po Bílé hoře. Význam této změny podle našich historiků (Tomek, Rezek, Gindely, Denis, Kalousek, Pekař, Krofta) 72—101. — Vliv Bílé hory na naši státní samostatnost, na jednotu České Koruny a na poměr k ostatním zemím habsburské dynastie (snahy o politické sblížení těch zemí v době předbělohorské) 101—119. — Souhrn předchozích úvah o ústavněprávní stránce převratu bělohorského 119—121.

2. *Změny národnosti* 121—245

Předbělohorské ztráty české národnosti podle svědectví současných (Balbín, Stránský, zákon na ochranu č. jazyka) a podle výsledků odborného badání 121—139. — Zákonná opatření předbělohorská na obranu české národnosti 139—150. — Oslabení české národnosti a jejich práv Bílou horou 150—7. — Historikové o národnostní stránce převratu (Tomek, Rezek, Winter, Denis, Kameníček, Šimák, Krofta, Pekař, Klik, Resl) 157—197. — Historikové o vlivu luterství na sílu české národnosti a českého vědomí národního (Fr. Hrubý, Líva, Krofta, Wostry) 197—204. — Národní citění a smýšlení českých evangelíků v době bělohorské (Zámrský, Rosacius Hofovský, Regius Želkovský) 204—8. — Národní vědomí tehdejších českých katolíků 208—215. — Národní citění Karla Žerotína a Humprechta J. Černína 215—228. — Vlastenectví českých exulantů pobělohorských (Stránský, Komenský), evangelických Čechů doma zůstalých (Dačický, Kampanus, Vodňanský, Kezelius Bydžovský a j.) a pobělohorských Čechů katolických (Berlička, Plachý, Kořínek, Šteyer, Pešina) 227—242. — Závěr 243—5.

3. *Převrat náboženský* 245—344

Náboženský vývoj nekatolických Čechů od husitství k novoutrakvismu 245—254. — Názory historiků (Gindely, Hrejsa, Pekař, Krofta, Fr. Hrubý) o poměru tohoto novoutrakvismu k luterství 255—269. — Vliv husitství na luterskou reformaci a poměr husitů i Bratří k Lutheřovi 269—279. — Snahy o vybudování zcela samostatné církve spojením novoutrakvistů s Bratřimi a zápas o to s mocí královskou (Česká konfese z r. 1576 a Majestát z r. 1609) 280—314. — Odchylný vývoj na Moravě 314—325. — Souvislost našeho náboženského života předbělohorského s hnutím husitským 325—344.

4. *Mravnost pobělohorská* 344—429

Úsudky našich historiků o mravním stavu našeho národa před Bílou horou (Tomek, Rezek, Kalousek, Kameníček, Gindely, Brandl, Denis, Winter, Krofta, Pekař, Urbánek, Fr. Hrubý, Odložilík) 344—374. — Skutečný stav tehdejší naší mravnosti. Trvání přísných mravních zásad husitských v XV. a XVI. stol. Vliv luterství na mravní zásady novoutrakvistů. Mravokárné projevy utrakvistické i katolické (Zámrský, Bavorovský, Lamentací země

moravské, Komenský). Usnesení sněmů českých i moravských proti nemravnosti; vrchnostenské předpisy proti mravní nevázanosti poddaných; městské řády policejní. Dačický a cizinci (Bassompierre, Schweinichen) o české nemravnosti předbělohorské. Mravní poměry při tehdejší dvoře papežském. Rozmařilost české šlechty. Vliv tehdejší soustavy vojenské na šíření znemravnělosti. Řádění žoldnérů 375—426. — Závěr 426—9.

5. *Vzdělanost předbělohorská* 430—465

Úsudky historiků o naší vzdělanosti předbělohorské (Tomek, Denis, Brandl, Winter, Pekař, Kybal, Borovička, A. Novák, Jakubec, Kalista, Fr. Hrubý, Krofta) 430 až 451. — Co rozumět národní vzdělaností a jak ji hodnotit 451—5. — Naše předbělohorské umění výtvarné a hudební 455—466. — České písemnictví před Bílou horou (Rozkvět české řeči. Knihtisk. Censura. Literární historikové o malé hodnotě tehdejšího ne odborného písemnictví českého. Díla dějepisná, právnícká, cestopisná, Budovcův Antialkoran) 467—489. — Soukromé listy naší předbělohorské šlechty a způsob hospodaření na jejich statečích 490—1. — Školství 491—5.

Závěr 496—9

ČÁST II. OD BAROKU K OSVÍCENSTVÍ.

Úvod 503

1. *Vývoj ústavněprávní* 504—539

Účinky převratu bělohorského na náš státní život. (Poměr českého státu k říši po Bílé hoře. Územní ztráty České Koruny. Stanovení absolutní dědičnosti trůnu v rodě habsburském. Omezování pravomoci sněmů. Změněná povaha nejv. útadů zemských. Správa krajská. Městské zřízení. Soudnictví vrchnostenské) 504—523. — Odlišný vývoj uherských a neuherských zemí habsburských a začátky dualismu. Pokusy o společné kongresy zemí neuherských 523—7. — Přetvořování pobělohorského absolutismu směrem k osvícenství merkantilismem, novými teoriemi přirozenoprávními (Hobbes, Pufendorf, Chr. Wolf, Schierendorf, Kounic, Martini) a fysiokratickými (Quesnay) 527—539.

2. *Vývoj národnosti* 539—570

Zatlačení českého jazyka německým ve veřejném úřadování, ale trvání silného národního vědomí českého a jeho zásluha o znárodnění pobělohorské nadnárodní kultury barokní. Působení katolických kněží v duchu Balbínově (Beckovský) a kult národních světců 539—547. — Postupný návrat k tradicím a ideálům předbělohorským přetvořením kritického dějezpytu (Dobner, Voigt, Piter, Pelcl) a vědeckým badáním v oboru slavistiky (Durych, Dobrovský) 547—554. — Slabší národní vědomí německých obyvatel zemí českých 554—6. — Soustavné zavádění němčiny do všeho veřejného života i do veškeré školské výchovy osvíceným absolutismem a působení těchto novot na vlastenecky uvědomělé Čechy (Pelcl, Jungmann). Vliv zemského patriotismu na české národní vědomí. Projevy toho vědomí u šlechty vysoké (Kinský) i nižší (Jeník z Bratřic), u měšťanstva (Hanke, Tham, Kramerius) a selského lidu (Vavák) 556—570.

3. *Vývoj náboženský* 570—585

Vnější rozkvět katolictví a ubohý vnitřní stav katolické církve v Čechách pobělohorských. Vážné nedostatky církevní správy katolické a silný vzrůst její závislosti na moci světské (febronianismus) 570—7. — Vývoj k náboženské toleranci (toleranční patent Josefa II.) 577 až 580. — Pobělohorská emigrace česká 580—3. — Tajní nekatolíci v zemích českých po Bílé hoře 583—5.

4. *Mravnost a vzdělanost pobělohorská* 585—631

Žalostný mravní stav našich zemí po 30leté válce. Mravní nedostatky duchovenstva i lidu. Zhoršený stav lidu poddaného. Zrušení nevolnictví za Josefa II. 585—598. — Skvělý rozvoj výtvarného umění a jeho slabá souvislost s duchovním životem národa. Česká barokní architektura (Dienzenhofer, Kaňka), sochařství (Brokoff, Braun, Platzer) a malířství (Hollar, Kupecký, Škréta, Brandl, Reiner) 599—604. — Úpadek umění hudebního v Čechách na zač. XVII. a nový rozvoj od konce toho století. Český hudební praeklasicismus (Černohorský, Bixi, Benda, Mysliveček, Voříšek, Dusík). Vnikání nových proudů myšlenkových do hudebního baroku (Sporek, Questenberk). Lidový zpěv. Hudební barok a vznik české hudby národní 604—614. — Školství pobělohorské a školské reformy tereziánské a josefinské 614—9. — Písemnictví odborné (dějeopisectví, práce mluvnické) i neoborné

(básnictví lyrické, dramatické, lidové) 619—625. — Ráz barokní kultury pobělohorské. Naše národní obrození vyrostlo nikoli z této kultury, nýbrž spíše z osvícenství 626—631.

Závěr 632—3

ČÁST III. OD OSVÍCENSTVÍ DO NOVÉHO ŽIVOTA

635—691

Další úpadek politických práv stavů zemských, zemských sněmů a úřadů stavovských i vzrostlý význam úřadů ústředních 637—641. — Vývoj obecného názoru na stát od absolutismu k demokratické a liberalistické ústavnosti (Locke, Montesquieu, Rousseau, Kant, Humboldt) a pronikání nových myšlenek politických do zemí habsburských, zvl. českých 641—650. — Vzrůst národního a politického vědomí v nestavovských vrstvách českého národa od konce XVIII. do polovice XIX. stol. Vývoj politického myšlení od Dobrovského a Jungmanna k Palackému. Buditelské i organizační působení Palackého a národní význam jeho vědeckého díla. Předběžnoví spolupracovníci Palackého (Šafařík, Purkyně, Presl), tvůrčové moderního básnictví českého (Kollár, Čelakovský, Mácha) a političtí spisovatelé (Havlíček, Brauner) 650—664. — České hnutí politické r. 1848 a jeho výsledky. Naš politický vývoj od r. 1848 přes bachovský absolutismus, Hjnový diplom a fundamentálky k jednotné ústavě neuherských zemí habsburské monarchie, od boje za naši státní samostatnost politickou neúčasti v ústředním parlamentu rakouském k aktivní politice „drobečkové“. Politické projevy Palackého z r. 1848 i z posledních let jeho života. Jeho duchovní odkaz národu a zdárné jeho plnění 664—691.

Rejstřík 693—698

Obsah 699—703

Seznam vyobrazení 704